

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Петър Моллов

за дисертационния труд на Сони Бохосян на тема

„Измерения на самотата в драматургията на

Жайме Салазар Сампайо“

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна специалност: Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия (Португалска литература XX – XXI в.)

1. Представяне на дисертанта

Сони Бохосян е завършила Гимназия с хуманитарен профил „Св. Св. Кирил и Методий“ в Пловдив с приоритетно изучаване на чужди езици (първи език – френски, втори език – английски), литература, история и философия. Бакалавърска степен придобива по специалност Португалска филология във Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, след което завършва Магистърска програма „Преводач-редактор“ с португалски и френски език във Факултета по славянски филологии на същия университет. От 2020 г. е докторант към Катедра „Португалистика и лузофонски изследвания“, а от октомври 2022 г. – асистент по португалски език, бразилска литература и театрален превод в катедрата.

Професионалните ѝ и творчески изяви до момента са доста разнообразни и си заслужава да бъдат открити, тъй като създават представа за интересите и способностите ѝ, а имат отношение и към научните ѝ търсения: преводач с португалски и френски език, автор на научни и научно-популярни публикации, провеждала е интервюта с писатели и представяне на книги, участвала е в проекти, има награди от преводачески и литературни конкурси и от театрални изяви, носител на специалната награда на журито

в конкурса „Студент на годината“ в две последователни години, сътрудник на Института „Камоиш“ – София, лицензиран екскурзовод с четири езика.

2. Оценка на качествата и приносите на дисертацията

Дисертацията на Сони Бохосян е структурирана в увод, четири глави, заключение и библиография, обемът ѝ е 210 страници. Тя заорава в едно недостатъчно обработено поле от изследванията върху португалския автор, въпреки неговата значимост в творчеството му – темата за самотата. Така изборът на темата дава заявка за принос към критическия анализ на творбите на Сампайо, където присъства отчетливо тази тема, а именно 13 пиеси, които дисертантката е избрала за корпус.

Първата глава, озаглавена „Теоретични и методологически подходи към изследването“ е задължителната теоретична основа на труда. В нея дисертантката разглежда на първо място различните тематологични концепции, за да оформи виждането си за същността и особеностите на темата като елемент от първостепенно значение в литературната творба.

На второ място са разгледани възгледите за самотата от гледна точка на различни хуманитарни науки - философия, психология, социология и културология от различни епохи. Тази част от теоретичната глава е особено полезна, тъй като позволява да се обгледа понятието самота в неговата пълнота и различните му измерения, необходимо за анализа на корпуса.

Втората глава поднася на читателя една обща картина на житейския път и творчеството на Сампайо, както и на критическата рецепция на драматургията му и показва отличните познания на дисертантката върху избирания за изследване автор. Напълно уместна е и третата част на тази глава, където се прави преглед на включените в корпуса пиеси, непознати за българския читател.

Намирам, че анализът на корпуса е организиран много удачно. Разделен е на две части – съответно Трета и Четвърта глава.

В Трета глава пиесите са класифицирани в пет групи около съответните мотиви, свързани с темата за самотата (убийството, безсмисления живот, пътя и пътуването, вината, лудостта), която е разгледана поотделно в диалозите и монолозите, чиито разновидности или вариации са посочени въз основа на разграниченията, които правят редица теоретици. Тази структура позволява състоянието на самотата и последиците от нея да бъдат разкрити чрез и в дискурса на персонажите и да бъдат открити различията и проявленията при отделните герои – някои от тях са попаднали в капана на миналото, което им пречи да продължат напред, други са неспособни да водят реална комуникация, затворени в собствения си свят, трети са се предали на отчуждението от заобикалящата ги среда и са намерили в самотата си спасение от една действителност, която е непоносима за тях.

В Четвърта глава вниманието е съсредоточено във връзката на времето и пространството с проблема за самотата. И в двата случая първо са направени кратки теоретични пояснения относно сценичното време и пространство, на които след това авторката на труда се позовава в анализа си на творбите, класифицирани тук в други групи, отговарящи на новите критерии на проучване. Тази глава добавя ценни наблюдения, вече от друг ракурс, върху измеренията и характеристиките на самотата в отделните пиеси, като показва зависимостта ѝ от времеви и пространствени параметри и начините, по които персонажите ги възприемат, както и начините, по които те им повлияват.

Ценен и обогатяващ анализа аспект е, че С. Бохосян прави систематични съпоставки между творбите, което позволява да се създаде цялостна картина на трактовките на темата за самотата в творчеството на португалския автор.

Изследването на Сони Бохосян показва важността на темата за самотата в творчеството на Жайме Салазар Сампайо и тясната ѝ обвързаност

с изграждането на характерите и психологическите особености и състояния на персонажите. Но темата за самотата, разбира се, не остава изолирана от други основни теми в творбите, които дисертацията неизбежно също засяга, тъй като имат пряка връзка с нея – любовта, разочарованието, надеждата.

Несъмнено ще бъде от полза за българската португалистика трудът на С. Бохосян да бъде издаден и да получи по-широка известност в литературоведските ни среди. Препоръчвам при подготовката на изданието да бъде отстранена една неточност по отношение на позоваването на книгата *Есеистика* от испанския писател и философ Мигел де Унамуно в превод на Т. Нейков, издадена през 1983 г. На с. 120 дисертантката ситуира разсъжденията на автора за самотата във втората половина на XX век, но те се отнасят до по-ранен период, тъй като испанският писател умира в 1936 г.

Въз основа на направените наблюдения, смятам, че дисертацията на Сони Бохосян има следните основни приноси:

- тя представя за първи път творчеството на португалския драматург на българската литературоведска общност;
- това е първото пространно изследване на темата за самотата в творчеството му в международен мащаб;
- прилага се оригинална методология, залагаща на интердисциплинарен подход – творбите са анализирани през призмата на различни хуманитарни направления, което е позволило да се открие връзката между художествената интерпретация и психологическите особености на личността изобщо.

Надявам се, че интересът на дисертантката към този автор ще я подтикне да преведе поне някои от пиесите, включени в труда ѝ, така че българският читател, а може би и зрител, да има възможност да се докосне до творчеството му.

Авторефератът отразява вярно съдържанието на труда.

Библиографията е богата, добре подбрана и включва и най-съвременни заглавия.

Дисертацията е представена заедно с всички документи, изисквани по закон, което удостоверява, че процедурата е спазена.

3. Публикации

Дисертантката има шест публикации, свързани с темата на дисертацията: четири от тях, включени в сборници от конференции, проведени в Софийския университет, една в сборник от конференция, проведена в Университета на Будапеща (Унгария) и една в списание, индексирано в ERIN Plus и CEEOL.

4. Заключение

В заключение смятам, че Сони Бохосян притежава необходимите теоретични знания и изследователски умения за провеждане на самостоятелно научно изследване. Тези качества, както и приносите на дисертационния ѝ труд дават основание да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен доктор.

28. 09. 2025 г.

проф. д-р Петър Моллов
Катедра по испанистика
СУ „Св. Климент Охридски“